

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
КАФЕДРА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методика навчання історії

Напрямок підготовки 6.020302 «Історія»

Історико-філософський факультет

2017 – 2018 навчальний рік

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
КАФЕДРА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з
науково-методичної
та навчальної роботи
_____ О.Б. Жильцов
«___» _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методика навчання історії

Напрямок підготовки 6.020302 «Історія»

Історико-філософський факультет

2017 – 2018 навчальний рік

Робоча програма Методика навчання історії для студентів галузі знань 0203 «Гуманітарні науки», напряму підготовки 6.020302 Історія

Розробники: доктор історичних наук, професор кафедри всесвітньої історії Київського університету імені Бориса Грінченка Саган Галина Василівна

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри всесвітньої історії

Протокол від 18 вересня 2017 року №   2

Завідувач кафедри всесвітньої історії _____ І.В.Срібняк
(підпис)

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка	4
2. Структура програми	6
3. Тематичний план.....	7
4. Програма.....	9
5. Навчально-методична карта	21
6. Карта самостійної роботи.....	22
7. Індивідуальна навчально-дослідна робота.....	23
8. Система поточного і підсумкового контролю знань.....	24
10. Методичне забезпечення курсу.....	26
11 Орієнтовна тематика курсових та дипломних робіт.	27
12. Питання до екзамену	28
13. Рекомендована література.	30

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Методика навчання історії» (далі - Програма) є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою всесвітньої історії та методики навчання Інституту лідерства та соціальних наук на основі ОПП спеціальності 6.020302 «Історія» відповідно до затвердженого навчального плану.

Програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання в Київського університету імені Бориса Грінченка відповідно до вимог ОКХ, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни.

Програма визначає перелік, обсяг, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів, необхідне навчально-методичне забезпечення.

Навчальна дисципліна «Методика навчання історії» є складовою частиною дисциплін нормативної частини навчальної програми.

Мета:

Вивчення даного курсу має спонукати студентів до глибокого вивчення теоретичних основ методики викладання історії, дослідження теоретичної спадщини вітчизняної та зарубіжної педагогічної думки, цілісне її сприймання, вироблення практичних умінь та навичок, необхідних для забезпечення високої ефективності навчання історії.

Програма націлює студентів на вивчення завдань, структури, змісту і специфічних особливостей курсів історії України та всесвітньої історії, застосування різних форм організації навчально-виховної діяльності, планування і методичного забезпечення різних форм навчальних занять з предмету: аналізу, оцінки рівня знань і умінь школярів, оволодіння навичками дослідницького підходу до педагогічної діяльності.

Опанування «Методика навчання історії» як навчальної дисципліни, допоможе студентам ознайомитися із сучасною методикою організації навчання історії, дасть можливість майбутнім вчителям історії підготуватися до професійної діяльності на педагогічній ниві.

Завдання:

В результаті вивчення курсу «Методика навчання історії» студенти мають набути теоретичних знань з даного предмета; сформулювати понятійний апарат; набути практичних умінь та навичок проведення уроків різних типів і в різних формах; навчитися організовувати та проводити позакласні та позашкільні заходи з історії для учнів різних вікових категорій.

Навчальні результати / досягнення:

По закінченні вивчення курсу студенти мають **знати:**

- предмет, завдання та функції методики викладання історії;
- завдання шкільної історичної освіти; сучасну систему шкільної історичної освіти в Україні;
- історію шкільної історичної освіти та методики викладання історії в Україні, стан шкільної історичної освіти та методики викладання історії за кордоном;
- форми навчання історії;
- методи та методичні прийоми вивчення історії;
- засоби навчання історії;
- міжпредметні та міжкурсові зв'язки історії;
- особливості позакласної роботи з історії та краєзнавчо-пошукової роботи;
- особливості системи перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок учнів;
- роль і місце вчителя історії в суспільстві.

Вміти

- аналізувати передовий педагогічний досвід з методики викладання історії в школі та використовувати його на практиці;
- підготувати та провести урок з історії різних типів і в різних (традиційних та нетрадиційних) формах;
- задля досягнення поставленої мети правильно добирати методи та методичні прийоми вивчення історії;
- здійснювати раціональний добір засобів навчання історії;
- встановлювати міжпредметні та міжкурсові зв'язки;
- правильно використовувати різні форми перевірки та оцінювання знань і умінь учнів;
- вміти організувати позакласну роботу з історії.

2. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет: Методики навчання історії

Дисципліна	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідно до ECTS: 6 кредитів	Шифр та назва галузі: 0203 «Гуманітарні науки»	Частина програми - нормативна
Кількість змістовних модулів: 6	Шифр та назва напрямку: 6.020302 «Історія»	Рік підготовки: 3 Семестр: 5,6
Загальний обсяг дисципліни: 180 годин.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: «бакалавр».	Аудиторні заняття: 70 год. з них: лекції - 36 год.; семінарські заняття - 34 год.;
Кількість тижневих годин: 2 години.		самостійна робота - 70 год.; модульний контроль - 10 год. семестровий контроль – 30 год. Вид контролю: залік, екзамен.

3.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	Усього	у тому числі			
л.		с.	м.к.	інд.	с.р.
Модуль 1					
Змістовий модуль 1. Методика навчання історії як наука і фахова дисципліна					
Тема 1. Вступ. Методика навчання історії як наукова та фахова дисципліна	2	2			
Тема 2. Мета та структура сучасної історичної освіти в Україні	4	2			2
Тема 3. Зміст шкільної історичної освіти.	4	2			2
Тема 4. Сучасна стратегія шкільної історичної та суспільствознавчої освіти в Україні. Учителі історії, кабінет історії.	4		2		2
Тема 5. Програми та підручники з історії для загальноосвітніх навчальних закладів як відображення структури та змісту шкільної історичної освіти	6		2	2	2
Разом за змістовим модулем 1	20	6	4	2	8
Модуль 2.					
Змістовий модуль 2. Дидактичні форми навчання					
Тема 6. Процес навчання та його принципи. Поняття «форми» в сучасній дидактиці	4	2			2
Тема 7. Класно-урочна форма навчання та її альтернативи	4	2			2
Тема 8. Додаткові форми організації навчання та їх розвиток у дидактиці	4	2			2
Тема 9. Позакласна робота з історії	4		2		2
Тема 10. Красознавчо-пошукова робота з історії	6		2	2	2
Разом за змістовим модулем 2	22	6	4	2	10
Модуль 3					
Змістовий модуль 3. Методи, прийоми та засоби навчання історії.					
Тема 11. Поняття методу та прийому навчання	4	2			2
Тема 12. Нетрадиційні підходи до класифікації методів навчання	4	2			2
Тема 13. Поняття засобу навчання історії. Різні типи навчальних текстів як найважливіший засіб навчання історії	4	2			2
Тема 14. Контроль та оцінювання знань	4	2			2
Тема 15. Наочність у навчанні історії. Технічні засоби навчання (ТЗН)	4		2		2
Тема 13. Контроль та оцінювання знань учнів	4		2		2
Тема 16. Формування історичної уяви	4		2		2
Тема 17. Структура історичних знань учнів	6		2	2	2
Разом за змістовим модулем 3	34	8	8	2	16
Модуль 4					
Змістовий модуль 4. Теорія і практика сучасного уроку					

Тема 18. Урок як основна форма навчання історії	4	2				2
Тема 19. Нетрадиційні (нестандартні) уроки	4	2				2
Тема 20. Шляхи формування мотивації на уроках історії	4	2				2
Тема 21. Методика проведення вступного уроку та уроку вивчення нового матеріалу	8		4			4
Тема 22. Методика проведення комбінованого уроку з історії	8		4			4
Тема 23. Методика проведення підсумково-узагальнюючого уроку з історії	10		4	2		4
Разом за змістовим модулем 4	38	6	12	2		18
Модуль 5						
Модуль 5. Компетентісно орієнтований підхід до навчання історії						
Тема 24. Компетентність як педагогічне явище. Поняття та сутність компетентності	4	2				2
Тема 25. Шляхи формування та підходи до оцінювання сформованості основних груп компетентностей учнів	4	2				2
Тема 26. Система перевірки та оцінювання навчальних досягнень учнів у процесі навчання історії	4		2			2
Тема 27. Самостійна робота учнів - засіб підвищення якості навчання історії	6		2	2		2
Разом за змістовим модулем 5	18	4	4	2		8
Модуль 6						
Модуль 6. Технологічний підхід в освіті						
Тема 28. Технології навчання. Репродуктивна технологія навчання. Технологія цілепокладання	3	1				2
Тема 29. Проектна технологія. Особистісно орієнтоване навчання. Технології розвивального навчання. Ігрові технології навчання. Система модульного навчання	3	1				2
Тема 30. Інтерактивне навчання. Технологія розвитку критичного мислення. Технологія евристичного навчання	4	2				2
Тема 31. Проблемне та сугестивне навчання. Технології колективної взаємодії та різнорівневого навчання	4	2				2
Тема 32. Методика проведення нестандартних уроків з використанням новітніх технологій	4		2			2
Разом за змістовим модулем 6	18	6	2			10
Разом за семестр	150	36	34	10		70
Семестровий контроль	30					
Усього годин	180	36	34	10		70

4. ПРОГРАМА ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І.

Методика навчання історії як наука і фахова дисципліна.

Лекція 1. Вступ. Методика навчання історії як наукова та фахова дисципліна.

Тематичний план:

1. Ознайомлення студентів з програмою курсу "Методика викладання історії*".
2. Мета та завдання курсу.
3. Поняття "метод", "методика".
4. Сутність методики навчання історії як галузі педагогічної науки: об'єкт і предмет методики історії як науки.
5. Процес навчання, його основні компоненти.
6. Характеристика змісту компонентів навчання історії.
7. Зв'язок методики навчання історії і іншими науками. Міжпредметні та міжкурсові зв'язки історії як навчального предмета.
8. Методи наукових досліджень у методиці навчання історії.

Основні поняття теми: метод; методика, об'єкт та предмет методики; процес навчання; компоненти процесу навчання; методи наукових досліджень.

Лекція 2. Мета та структура сучасної історичної освіти в Україні.

Тематичний план:

1. Цілі та завдання шкільної історичної освіти в Україні, основні принципи її розвитку.
2. Методологічні підходи до сучасної історичної освіти.
3. Поняття лінійна та концентрична структура шкільної історичної освіти, їх порівняльна характеристика.
4. Характеристика сучасної системи шкільної історичної освіти в Україні.

Основні поняття теми: цілі, завдання та принципи історичної освіти; Методологія, методологічні підходи, лінійна структура історичної освіти; концентрична структура історичної освіти.

Лекція 3. Зміст шкільної історичної освіти.

Тематичний план:

1. Основні компоненти змісту історичної освіти.
2. Історичні факти і їх класифікація.
3. Теоретичний матеріал в історичних курсах (5-8 кл.).
4. Емпіричний та теоретичний рівні засвоєння учнями навчального матеріалу.

5. Співвідношення фактів і теорії в курсах історії (5-8 кл.).

Основні поняття теми: компоненти змісту історичної освіти; Історичні факти; теоретичний матеріал; Рівні засвоєння навчального матеріалу.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ ДО I МОДУЛЯ.

Семінарське заняття 1. Сучасна стратегія шкільної історичної та суспільствознавчої освіти в Україні. Учителі історії. Кабінет історії.

План заняття (перелік питань для обговорення):

1. Визначте суть процесу реформування шкільної історичної освіти в Україні.
2. Основні принципи суспільствознавчої та історичної освіти: їх зміст та характеристика.
3. Освітньо-виховні завдання шкільної історичної освіти.
4. Учителі історії: роль і місце вчителя в суспільстві, вимоги до вчителя; загально-педагогічні знання, вміння і навички сучасного вчителя; педагогічна творчість учителя.
5. Кабінет історії: роль кабінету в навчальній роботі з історії; обладнання кабінету історії; планування кабінету історії.

Практичне завдання: підготувати креслення стенду кабінету історії.

Семінарське заняття 2. Програми та підручники з історії для загальноосвітніх навчальних закладів як відображення структури та змісту шкільної історичної освіти (2 год.)

План заняття (перелік питань для обговорення):

1. Завдання історичної освіти, визначені в Державному стандарті базової і повної середньої освіти освітньої галузі "Суспільствознавство" та в шкільних програмах з історії.
2. Загальні вимоги до програми з історії для середньої школи: керівна спрямованість програми і пояснювальна записка; характеристика розділів програми з історії;
3. Загальна характеристика структури історичної освіти в середній школі.
4. Підручник з історії: призначення та функції; структурні компоненти; методичні вимоги до підручника.
5. Порівняльний аналіз змісту, принципів побудови та методичного апарату різних (варіантів) підручників з історії.
6. Використання в 5-8 класах методичних можливостей підручника.
7. Характеристика методичної літератури.

Питання до I модульної контрольної роботи.

1. Що таке методика навчання історії?
2. Визначте об'єкт та предмет методики навчання історії як науки.
3. З яких компонентів складається процес навчання історії яка система?
4. Як пов'язані між собою компоненти процесу навчання історії?
5. Розкрийте зв'язок методики навчання історії з іншими науками.
6. Від яких факторів залежить відбір та структурування змісту шкільних історичних курсів?
7. Якими є завдання методики як науки?
8. Схарактеризуйте основні етапи і методи педагогічного дослідження.
9. Дайте визначення міжпредметних та міжкурсів зв'язків історії.
10. Яка роль міжпредметних зв'язків у навчанні історії?
11. Які зв'язки має методика викладання історії як наука з іншими науками?
12. Як ви розумієте поняття "інтегроване навчання"?
13. Які ключові компоненти професійної компетентності вчителя історії ви знаєте?
14. Якою є роль вчителя історії в навчальному процесі?
15. Які вимоги ставить сучасне суспільство до вчителів історії?
16. В чому полягає педагогічна творчість вчителя?
17. Схарактеризуйте суть реформування шкільної історичної освіти в Україні.
19. Якими є основні принципи суспільствознавчої та історичної освіти?
20. Схарактеризуйте освітньо-виховні завдання шкільної історичної освіти.
21. Яку роль відіграє кабінет історії в навчальному процесі?
22. Якими є мета і завдання шкільної історичної освіти в Україні в основній школі?
23. Що таке структура шкільної історичної освіти?
24. Схарактеризуйте лінійну структуру шкільної історичної освіти.
25. Схарактеризуйте концентричну структуру шкільної історичної освіти.
26. Що таке зміст освіти? З яких елементів складається зміст шкільної історичної освіти?
27. Що таке емпіричний та теоретичний рівні вивчення історичних знань?
28. Перерахуйте основні підходи до класифікації історичних фактів у методичній науці.
29. Що таке теорія?
30. Що таке поняття та як вони класифікуються?
31. Що таке зв'язки та тенденції суспільного розвитку та якими вони бувають?
32. Як може бути представлена теорія у підручниках чи викладі учителя?
33. Що таке історичне уявлення? Які є види історичних уявлень?
34. Якими є структурні компоненти сучасного підручника з історії?

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Дидактичні форми навчання.

Лекція 1 Процес навчання та його принципи. Поняття «форми» в сучасній дидактиці.

Тематичний план:

1. Основні категорії та завдання сучасної дидактики.
2. Процес навчання: його структура, основні принципи навчання.
3. Поняття «форми» навчання.
4. Форма навчання та форма організації навчання, їх функції та класифікація

Основні поняття теми: дидактика; структура процесу навчання; форми навчання; форма організації навчання.

Лекція 2 Класно-урочна форма навчання та її альтернативи.

Тематичний план:

1. Основні елементи класно-урочної форми навчання, її переваги та недоліки.
2. Бел-ланкастерська система взаємного навчання.
3. Батовська система навчання.
4. Мангеймська система навчання.
5. Система індивідуального навчання - Дальтон-план.
6. Колективний спосіб навчання.
7. План Трампа.
8. Лекційно-семінарська форма організації навчання.

Основні поняття теми: система навчання, бел-ланкастерська система взаємного навчання, батовська система навчання, мангеймська система навчання, система індивідуального навчання -дальтон-план, колективний спосіб навчання, план Трампа, лекційно-семінарська форма організації навчання.

Лекція 3. Додаткові форми організації навчання та їх розвиток у дидактиці.

Тематичний план:

1. Супровідні форми організації навчання: навчальна екскурсія, практикум, ділова гра, тренінг, факультативні курси, елективні курси, навчальна конференція, навчальні консультації - їх мета, структура, особливості підготовки та проведення;
2. Допоміжні форми організації навчання: предметні гуртки, майстерні, навчальні лабораторії, шкільні наукові об'єднання, олімпіади, турніри, конкурси, виставки - їх завдання та значення, особливості проведення, нестандартні форми проведення.

Основні поняття теми: супровідні форми організації навчання; допоміжні форми організації навчання.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ ДО II МОДУЛЯ.

Семінарське заняття 1. Позакласна робота з історії.

План заняття:

1. Завдання та зміст позакласної роботи з історії.
2. Основні форми позакласної роботи з історії, їх характеристика та особливості.
3. Організація та планування роботи історичного гуртка, товариства, факультативу.
4. Проведення історичних днів, вечорів, тижнів.
5. Організація та проведення історичних олімпіад та дослідницької роботи учнів з історії.

Практичне завдання.

1. Підготувати план та сценарій проведення в школі тижня історії або іншого позакласного заходу з історії.
2. Розробити план роботи історичного гуртка або факультативу.

Семінарське заняття 2. Краєзнавчо-пошукова робота з історії.

План заняття:

1. Завдання та зміст краєзнавчо-пошукової роботи з історії в школі.
2. Напрямки краєзнавчо-пошукової позакласної роботи.
3. Місце краєзнавчого матеріалу на уроках історії.

Питання до II модульної контрольної роботи.

1. Схарактеризуйте структуру та завдання процесу навчання.
2. Як ви розумієте такі принципи процесу навчання, як принцип науковості, доступності в поєднанні з високим рівнем складності, зв'язку теорії з практикою, принцип міцності.
3. Як ви розумієте такі принципи процесу навчання, як принцип виховуючого навчання, розвиваючого навчання, наочності системності та послідовності, самостійності й активності.
4. Як ви розумієте такі принципи процесу навчання, як принцип індивідуалізації та диференціації, оптимізації, гуманізації навчання, співробітництва вчителя і учнів.
5. Схарактеризуйте поняття "форми" в сучасній дидактиці.
6. Назвіть і схарактеризуйте відомі вам форми навчання.
7. Що означає поняття "організаційна форма навчання", які організаційні форми навчання ви знаєте?
8. Назвіть та схарактеризуйте основні форми позакласної роботи з історії.
9. В чому полягають особливості організації та планування роботи історичного гуртка, товариства, факультативу.
10. Методика організації та проведення історичних днів, вечорів, тижнів.
11. Методика організації та проведення історичних олімпіад та дослідницької роботи учнів з історії.
12. Основні завдання та напрямки краєзнавчо-пошукової позакласної роботи.
16. Як можна використати краєзнавчий матеріал на уроках історії.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III.

Методи, прийоми та засоби навчання історії.

Лекція 1. Поняття методу та прийому навчання.

Тематичний план:

1. Поняття «методи навчання та прийоми навчання історії».
2. Різноманітні підходи до класифікації методів викладання історії та їх характеристика.
3. Сутність та зміст традиційних методів навчання: розповідь та пояснення вчителя, бесіда, робота з книгою, ілюстрація та демонстрація тощо.

Основні поняття теми: методи навчання; прийоми навчання; традиційні методи навчання.

Лекція 2. Нетрадиційні підходи до класифікації методів навчання.

Тематичний план:

1. Евристичні методи навчання.
2. Когнітивні методи навчання (наукові, метапредметні, емпатії, змістового бачення, символічного бачення, евристичного спостереження, метод фактів, метод досліджень, конструювання понять, гіпотез і т. ін.);
3. Креативні методи навчання (методи придумування, гіперболізації, «якби...», образно-картинні, «розумового штурму», синектики, «морфологічного аналізу»).
4. Оргдіяльнісні методи, або методи організації навчання (учнівського планування, створення освітніх програм учнів, нормотворчості, взаємонавчання, рецензій, контролю, рефлексій, самооцінки).

Основні поняття теми: евристичні методи; когнітивні методи; креативні методи; оргдіяльнісні методи.

Лекція 3. Поняття засобу навчання історії. Різні типи навчальних текстів як найважливіший засіб навчання історії.

Тематичний план:

1. Поняття «засоби навчання». Класифікація засобів навчання.
2. Актуальні проблеми шкільного підручника з історії.
3. Використання методичних можливостей підручника історії.
4. Класифікація текстових засобів навчання.
5. Методика роботи з історичним документом.
6. Художня та науково-популярна література у навчанні історії.
7. Проблема інтерпретації навчальних текстів на уроках історії.

Основні поняття теми: підручник; інтерпретація; методичний апарат; структура підручника; текст і поза текстові компоненти; класифікація навчальних текстів; історичний документ; первинне, вторинне джерело; художня та науково-популярна література.

Лекція 4. Контроль та оцінювання знань.

Тематичний план:

1. Суть реформи оцінювання знань та вмінь учнів.
2. Класифікації контролю.
3. Вимоги щодо контролю та оцінювання.
4. Рівні навченості учнів.
5. 12-бальна система оцінювання навчальних досягнень учнів.
6. Діагностування навчальних досягнень учнів у 12-бальній системі оцінювання навчальних досягнень учнів.

Основні поняття теми: класифікація контролю знань та вмінь учнів; рівні навченості; діагностування навчальних досягнень.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ ДО ІІІ МОДУЛЯ.

Семінарське заняття 1. Наочність у навчанні історії. Технічні засоби навчання (ТЗН) .

План заняття:

1. Класифікація текстових засобів навчання та особливості роботи з ними..
2. Класифікація наочних засобів навчання. Особливості роботи з наочними засобами навчання.
3. ТЗН: класифікація та особливості роботи з їх різними видами.

Семінарське заняття 2. Контроль та оцінювання знань учнів.

План заняття:

1. Головні функції та види системи перевірки знань та умінь учнів.
2. Вимоги щодо контролю та оцінювання: організація, методи та прийоми перевірки знань та умінь учнів.
3. Рівні навченості учнів.
4. Засоби стимулювання навчальної діяльності учнів.

Семінарське заняття 3. Формування історичної уяви

План заняття:

1. Характеристика видів історичних уявлень, методичні шляхи їх формування.

2. Методи і прийоми роботи з різними видами картографічного матеріалу.
3. Методи і прийоми утворення історичних уявлень, про час.
4. Методика закріплення хронологічного матеріалу.

Семінарське заняття 4. Структура історичних знань учнів.

План заняття:

1. Методи і методичні прийоми засвоєння історичних знань: класифікація фактів, їх специфічні особливості; критерії відбору фактів на урок; критерії відбору фактів на урок;
2. Методи і методичні прийоми засвоєння історичних понять: роль понять у навчанні історії та їх класифікації; шляхи і засоби формування історичних понять.
3. Методи і методичні прийоми засвоєння учнями історичних закономірностей.

Рекомендована література: 111, 184, 203, 237, 258.

Питання до III модульної контрольної роботи.

1. Що таке "методи навчання" історії? Які методи навчання історії ви знаєте.
2. Які підходи до класифікації методів навчання історії ви знаєте? 3. Схарактеризуйте суть та зміст усних методів навчання.
3. Схарактеризуйте суть та зміст практичних методів навчання.
4. Схарактеризуйте суть та зміст таких методів, як ілюстрація та демонстрація, робота з документами.
5. Схарактеризуйте суть та зміст евристичного методу навчання.
6. Схарактеризуйте суть та зміст когнітивних методів навчання.
7. Схарактеризуйте суть та зміст креативних методів навчання.
8. Схарактеризуйте суть та зміст оргдіяльнісних методів навчання.
9. Головні функції та види системи перевірки знань та умінь учнів.
10. Назвіть вимоги щодо контролю та оцінювання: організація, методи та прийоми перевірки знань та умінь учнів
11. Які рівні навченості учнів ви знаєте?
12. Які засоби стимулювання навчальної діяльності учнів вам відомі?
13. Схарактеризуйте види історичних уявлень та методичні шляхи їх формування.
14. Схарактеризуйте методи і методичні прийоми засвоєння учнями історичних знань.
15. Схарактеризуйте методи і методичні прийоми засвоєння учнями історичних понять та закономірностей.
16. Класифікація текстових засобів навчання та особливості роботи з ними.
17. Класифікація наочних засобів навчання. Особливості роботи з наочними засобами навчання.
18. ТЗН: види та особливості роботи з ними.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV. Теорія і практика сучасного уроку.

Лекція 1. Урок як основна форма навчання історії.

Тематичний план:

1. Підготовка вчителя до уроку історії. Проектування уроку.
2. Підходи до класифікації уроку історії. Характеристика основних типів уроків.
3. Методика проведення різних типів та елементів структури уроку.

Основні поняття теми: проект уроку; тип уроку.

Лекція 2. Нетрадиційні (нестандартні) уроки.

Тематичний план:

1. Актуалізація проблеми та основні форми проведення нестандартних уроків.
2. Характеристика структури та методика проведення окремих форм нестандартних уроків (уроку-семінару, уроку-дискусії, уроку-суду, уроку-прес-конференції, уроку теле-, радіопередачі, уроку-салону, уроку-екскурсії, уроку-брейн-рингу, уроку-гри, рольової гри, використання окремих ігрових моментів на уроках історії).
3. Врахування вікових особливостей учнів при виборі нестандартної форми проведення уроку.

Основні поняття теми: форма уроку; нетрадиційні (нестандартні) уроки.

Лекція 3. Шляхи формування мотивації на уроках історії

Тематичний план:

1. Створення мотиваційних моментів на уроках історії.
2. Прийоми розвитку пізнавальних мотивів.

Основні поняття теми: бесіда; проблемна ситуація; мозкова атака; творчі завдання; діяльнісний підхід у навчання

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ ДО IV МОДУЛЯ.

Семінарське заняття 1. Методика проведення вступного уроку та уроку вивчення нового матеріалу

План заняття:

1. Скласти календарні плани відповідно до шкільних навчальних програм з історії (всесвітньої) для 6-12 класів..
2. Скласти поурочний план та схарактеризувати основні етапи проведення вступного уроку.
3. Скласти поурочний план та схарактеризувати основні етапи уроку вивчення нового матеріалу.

Семінарське заняття 2. Методика проведення комбінованого уроку з історії

План заняття:

1. Скласти поурочний план комбінованого типу з історії стародавнього світу. Провести урок в групі.
2. Скласти поурочний план уроку комбінованого типу з нової історії. Провести урок в групі.

3. Скласти поурочний план уроку комбінованого типу з новітньої історії. Провести урок.

Семінарське заняття 3. Методика проведення підсумково-узагальнюючого уроку з історії.

План заняття :

1. Скласти поурочний план підсумково-узагальнюючого уроку типу з історії стародавнього світу. Провести урок в групі
2. Скласти поурочний план уроку підсумково-узагальнюючого типу з історії середніх віків. Провести урок в групі.
3. Скласти поурочний план уроку підсумково-узагальнюючого типу з нової історії. Провести урок.
4. Скласти поурочний план уроку підсумково-узагальнюючого типу з новітньої історії. Провести урок в групі.

Питання до IV модульної контрольної роботи.

1. Схарактеризуйте основні етапи проектування уроку історії.
2. Назвіть відомі вам основні типи уроків історії.
3. Схарактеризуйте структуру уроку вступного.
4. Схарактеризуйте структуру уроку вивчення нового матеріалу.
5. Схарактеризуйте структуру уроку комбінованого.
6. Схарактеризуйте структуру уроку підсумково-узагальнюючого.
7. Схарактеризуйте структуру уроку контролю знань та умінь учнів.
8. Які уроки прийнято називати нестандартними? В чому полягає їх актуальність?
9. Які групи нестандартних уроків вам відомі?
10. Які форми проведення нестандартних уроків вам відомі? Опишіть основні правила проведення та регламент одного з них.
11. В чому полягає актуальність мотивації навчальної діяльності?
12. Як створити мотиваційні моменти на уроці історії?
13. Які прийоми розвитку пізнавальних мотивів ви знаєте?
14. Для чого складається календарне планування? Яка його структура?
15. Для чого складається календарне планування? Яка його структура?
16. Для чого складається поурочне планування? Яка структура поурочного плану?

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ V.

Компетентнісно орієнтований підхід до навчання історії

Лекція 1. Компетентність як педагогічне явище. Поняття та сутність компетентності.

Тематичний план:

1. Поняття компетенція, компетентність, освітня компетенція, освітня компетентність.
2. Підходи європейських експертів до визначення внутрішньої структури компетентності.
3. Функції компетентності в системі освіти. Ключові, загально предметні та предметні компетенції.

Основні поняття теми: компетенція; компетентність; освітня компетенція; освітня компетентність.

Лекція 2. Шляхи формування та підходи до оцінювання сформованості основних груп компетентностей учнів.

Тематичний план:

1. Змістовий комплекс педагогічних правил щодо формування компетентностей учнів.

2. Групи компетентностей та можливості продуктивного навчання.
3. Діяльність учителя, що свідчить про формування компетентності учнів.
4. Підходи до оцінювання сформованості основних груп компетентностей учнів.

Основні поняття теми: компетентності учнів; групи компетентностей; оцінювання компетентностей.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ ДО V МОДУЛЯ.

Семінарське заняття 1. Система перевірки та оцінювання навчальних досягнень учнів у процесі навчання історії

План заняття:

1. Головні функції та види системи перевірки знань та умінь учнів.
2. Організація, методи та прийоми перевірки знань та умінь учнів.
3. Оцінка результатів навчання.

Семінарське заняття 2. Самостійна робота учнів - засіб підвищення якості навчання історії

План заняття:

1. Самостійна пізнавальна діяльність учнів при вивченні історії.
2. Умови підвищення ефективності самостійної роботи учнів на уроках історії.
3. Технології організації самостійної роботи учнів при вивченні історії:
  - а) самостійна робота над засвоєнням матеріалу підручника;
  - б) самостійна робота з ілюстраціями підручника;
  - в) складання планів;
  - г) складання хронологічних та синхроністичних таблиць;
  - д) словникова робота та робота з історичними поняттями;
  - є) творчі роботи учнів.

Питання до V модульної контрольної роботи.

1. Схарактеризуйте поняття "компетенція", "освітня компетенція".
2. Схарактеризуйте поняття "компетентність", "освітня компетентність".
3. Ієрархія компетенцій.
4. Внутрішня структура компетентності.
5. Функції компетентності в системі освіти у відношенні до особистості учня.
6. Функції компетентності в системі освіти у відношенні до способів діяльності.
7. Функції компетентності в системі освіти у відношенні до структури та змісту освіти.
8. Назвіть основні групи компетентностей, визначених в українських офіційних освітянських документах.
9. Якими є шляхи формування комунікативної компетентності.
10. Якими є шляхи формування соціальної компетентності.
11. Якими є шляхи формування інформаційної компетентності.
12. Якими є шляхи формування полікультурної компетентності.
13. Якими є шляхи формування компетентності саморозвитку та самоосвіти.
14. Якими є шляхи формування компетентності продуктивної творчої діяльності.
15. Які види та функції системи перевірки знань та умінь учнів ви знаєте.
16. Методи організації самостійної роботи учнів при вивченні історії

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ VI.

Технологічний підхід в освіті.

Лекція 1. Технології навчання. Репродуктивна технологія навчання. Технологія цілепокладання

Тематичний план:

1. Поняття технологія та технологія навчання. Загальні правила й принципи технологій навчання.
2. Класифікація педагогічних технологій.
3. Характеристика репродуктивної технології навчання, її переваги й недоліки.
4. Характеристика технології цілепокладання. Категорії навчальних цілей у когнітивній (пізнавальній) та афективній (емоційно-ціннісній) сферах.

Основні поняття теми: технологія; технологія навчання, репродуктивна технологія навчання; технологія цілепокладання.

Лекція 2. Проектна технологія. Особистісно орієнтоване навчання. Технології розвивального навчання. Ігрові технології навчання. Система модульного навчання.

Тематичний план:

1. Поняття "проект" та "проектна технологія". Типологія проектів. Основні вимоги до використання методу проектів. Алгоритм роботи над проектом.
2. Головні принципи та ідеї особистісно орієнтованого навчання.
3. Зміст та особливості технології розвивального навчання.
4. Ігрові технології навчання.
5. Поняття "модульне навчання". Основні підходи до організації модульного навчання.

Основні поняття теми: проектна технологія, особистісно орієнтоване; навчання розвивальне навчання; ігрове навчання; модульне навчання.

Лекція 3. Інтерактивне навчання. Технологія розвитку критичного мислення. Технологія евристичного навчання.

Тематичний план:

1. Поняття інтерактивного навчання, його мета, підходи до класифікації.
2. Основні характеристики та принципи критичного мислення. Методична модель пізнавального процесу в контексті технології критичного мислення.
3. Поняття "евристичне навчання". Принципи дидактичної евристики. Варіанти побудови евристичного заняття.

Основні поняття теми: інтерактивне навчання; критичне мислення; дидактична евристика.

Лекція 4. Проблемне та сугестивне навчання. Технології колективної взаємодії та різнорівневого навчання.

Тематичний план:

1. Поняття "проблемне навчання". Основні етапи діяльності за технології проблемного навчання.
2. Поняття "сугестивне навчання", його принципи.
3. Поняття "колективного" та "різнорівневого навчання", їх компоненти та варіанти.

Основні поняття теми: проблемне навчання; сугестивне навчання; колективне навчання; різнорівневе

навчання.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ ДО VI МОДУЛЯ.

Семінарське заняття 1. Методика проведення нестандартних уроків з використанням новітніх технологій.

План заняття (завдання для виконання):

1. Методика проведення нестандартних уроків вивчення нового матеріалу з використанням новітніх технологій навчання.
2. Методика проведення нестандартних уроків комбінованого типу з використанням новітніх технологій навчання.
3. Методика проведення нестандартних уроків підсумково-узагальнюючого типу з використанням новітніх технологій навчання.
4. Методика проведення нестандартних уроків перевірки та оцінювання знань і умінь учнів з використанням новітніх технологій навчання.

Питання до VI модульної контрольної роботи.

1. Розкрийте суть понять "технологія" та "технологія навчання".
2. Схарактеризуйте загальні правила й принципи технологій навчання.
3. Що означає поняття "інноваційні освітні технології".
4. Що ви знаєте про виникнення педагогічних технологій.
5. Підходи до класифікації педагогічних технологій.
6. Схарактеризуйте репродуктивну технологію навчання.
7. Схарактеризуйте технологію цілепокладання.
8. Схарактеризуйте проектну технологію навчання.
9. Якими є основні ідеї та принципи особистісно орієнтованого навчання?
10. В чому полягає зміст та особливості технології розвивального навчання.
11. Розкрийте суть ігрової технології навчання.
12. Розкрийте поняття "інтерактивне навчання".
13. Що означає поняття "евристичне навчання". Назвіть принципи дидактичної евристики.
14. В чому полягає суть "проблемного навчання".
15. В чому полягає суть "сугестивного навчання".
16. Опишіть структуру та хід одного з нестандартних уроків історії будь якого типу.

5. Навчально-методична карта дисципліни «Методика викладання історії»

Модулі (назви, бали)	Змістовий модуль I		Змістовий модуль II		Змістовий модуль III				Змістовий модуль IV		Змістовий модуль V		Змістовий модуль VI						
	Лекції (теми, бали)	Вступ. Методика навчання історії як наукова та фахова дисципліна Мета та структура сучасної історичної освіти в Україні	Зміст шкільної історичної освіти.	Процес навчання та його принципи. Поняття «форми» в сучасній дидактиці	Класно-урочна форма навчання та її альтернативи	Додаткові форми організації навчання та їх розвиток у дидактиці	Поняття методу та прийому навчання	Нетрадиційні підходи до класифікації методів навчання	Поняття засобу навчання історії. Різні типи навчальних текстів як найважливіший засіб навчання історії	Контроль та оцінювання знань	Урок як основна форма навчання історії	Нетрадиційні (нестандартні) уроки	Шляхи формування мотивації на уроках історії	Компетентність як педагогічне явище. Поняття та сутність компетентності	Шляхи формування та підходи до оцінювання сформованості основних груп	Технології навчання. Репродуктивна технологія навчання. Технологія	Проектна технологія. Особистісно орієнтоване навчання. Технології розвивального навчання.	Інтерактивне навчання. Технологія розвитку критичного мислення.	Проблемне та сутєвисте навчання. Технології колективної взаємодії та використання новітніх
Семінарські заняття (теми, бали)		Сучасна стратегія шкільної історичної та суспільствознавчої освіти в Україні. Учитель історії, кабінет історії.	Програми та підручники з історії для загальноосвітніх навчальних закладів як відображення структури та змісту шкільної		Позакласна робота з історії	Краще знайома-пошукова робота з історії	Наочність у навчанні історії. Технічні засоби навчання (ТЗН)	Контроль та оцінювання знань учнів	Формування історичної уяви	Структура історичних знань учнів	Методика проведення вступного уроку та уроку вивчення нового матеріалу	Методика проведення комбінованого уроку з історії	Методика проведення підсумково-узагальнюючого уроку з історії	Система перевірки та оцінювання навчальних досягнень учнів у процесі навчання історії	Самостійна робота учнів - засіб підвищення якості навчання історії				Методика проведення нестандартних уроків з використанням новітніх
СР (бали)		20			25			40			30		20					25	
Поточний контроль	Відповідь на семінарському занятті – 10																		
Модульний контроль (бали)	Модульна контрольна робота – 25		Модульна контрольна робота – 25		Модульна контрольна робота – 25				Модульна контрольна робота – 25		Модульна контрольна робота – 25		Модульна контрольна робота – 25						
Підсумковий контроль	іспит																		

6. КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Розділи (обсяг в годинах)	Години	Бали
Змістовий модуль I		
Тема 1. Вступ. Методика навчання історії як наукова та фахова дисципліна		
Тема 2. Мета та структура сучасної історичної освіти в Україні	2	5
Тема 3. Зміст шкільної історичної освіти.	2	5
Тема 4. Сучасна стратегія шкільної історичної та суспільствознавчої освіти в Україні. Учитель історії, кабінет історії.	2	5
Тема 5. Програми та підручники з історії для загальноосвітніх навчальних закладів як відображення структури та змісту шкільної історичної освіти	2	5
Разом:	8	20
Змістовий модуль II		
Тема 6. Процес навчання та його принципи. Поняття «форми» в сучасній дидактиці	2	5
Тема 7. Класно-урочна форма навчання та її альтернативи	2	5
Тема 8. Додаткові форми організації навчання та їх розвиток у дидактиці	2	5
Тема 9. Позакласна робота з історії	2	5
Тема 10. Краєзнавчо-пошукова робота з історії	2	5
Разом:	10	25
Змістовий модуль III		
Тема 11. Поняття методу та прийому навчання	2	5
Тема 12. Нетрадиційні підходи до класифікації методів навчання	2	5
Тема 13. Поняття засобу навчання історії. Різні типи навчальних текстів як найважливіший засіб навчання історії	2	5
Тема 14. Контроль та оцінювання знань	2	5
Тема 15. Наочність у навчанні історії. Технічні засоби навчання (ТЗН)	2	5
Тема 13. Контроль та оцінювання знань учнів	2	5
Тема 16. Формування історичної уяви	2	5
Тема 17. Структура історичних знань учнів	2	5
Разом:	16	40
Змістовий модуль IV		
Тема 18. Урок як основна форма навчання історії	2	5
Тема 19. Нетрадиційні (нестандартні) уроки	2	5
Тема 20. Шляхи формування мотивації на уроках історії	2	5

Тема 21. Методика проведення вступного уроку та уроку вивчення нового матеріалу	4	5
Тема 22. Методика проведення комбінованого уроку з історії	4	5
Тема 23. Методика проведення підсумково-узагальнюючого уроку з історії	4	5
Разом:	18	30
Змістовий модуль V		
Тема 24. Компетентність як педагогічне явище. Поняття та сутність компетентності	2	5
Тема 25. Шляхи формування та підходи до оцінювання сформованості основних груп компетентностей учнів	2	5
Тема 26. Система перевірки та оцінювання навчальних досягнень учнів у процесі навчання історії	2	5
Тема 27. Самостійна робота учнів - засіб підвищення якості навчання історії	2	5
Разом:	8	20
Змістовий модуль VI		
Тема 28. Технології навчання. Репродуктивна технологія навчання. Технологія цілепокладання	2	5
Тема 29. Проектна технологія. Особистісно орієнтоване навчання. Технології розвивального навчання. Ігрові технології навчання. Система модульного навчання	2	5
Тема 30. Інтерактивне навчання. Технологія розвитку критичного мислення. Технологія евристичного навчання	2	5
Тема 31. Проблемне та сугестивне навчання Технології колективної взаємодії та різнорівневого навчання	2	5
Тема 32. Методика проведення нестандартних уроків з використанням новітніх технологій	2	5
Разом:	10	25
Усього за семестр:	70	160

7. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА

(III курс, 6 семестр)

Мета ІНДЗ: узагальнення знань студентів, отриманих при вивченні першої частини курсу "Методика викладання історії*". Розвиток умінь досліджувати та аналізувати навчальний матеріал з дисципліни; уміння в короткій, доступній, письмовій формі викладати його.

Зміст ІНДЗ: написання реферату (10-15 сторінок)

Орієнтовна структура ІНДЗ:

Титульна сторінка (назва університету, назва інституту, кафедра, тема реферату, ким виконаний реферат, прізвище викладача, рік виконання реферату).

План (вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел) з позначкою сторінок.

Викладення змісту плану.

Список використаних джерел.

Система оцінювання ІНДЗ:

ІНДЗ подається викладачеві, який проводить заняття з даної дисципліни. Оцінка за ІНДЗ виставляється на заключному занятті з курсу на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ. Можливий захист завдання у формі усного звіту студента про виконану роботу (до 5 хвилин).

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Методика викладання історії».

Критерії оцінювання ІНДЗ:

№ зп	Опис критерію	Максимальна кількість балів
1.	Реферат оформлений відповідно до вимог, акуратно.	5
2.	План відповідає змісту та розкриває визначену тему.	5
3.	Зміст відповідає плану та темі реферату, містить альтернативні точки зору з даної проблеми.	7
4.	У тексті мають місце посилання на джерела інформації.	5
5.	Визначено актуальність та зроблено узагальнення та висновки з теми.	5
6.	Вказано список використаної літератури та інших джерел.	3
Разом		30 балів

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Проблема класифікації методів навчання історії.
2. Методи і прийоми роботи з художньою літературою на уроках історії.
3. Розповідь, оповідання, опис, стисле повідомлення на уроках історії.
4. Характеристика, пояснення, роздуми на уроках історії.
5. Методика використання на уроках історії прислів'їв, приказок, історичних анекдотів та крилатих висловів.
6. Проблема класифікації засобів навчання історії.
7. Критерії відбору засобів навчання історії.
8. Методика роботи з картографічними засобами навчання (історичні та контурні карти, картосхеми, плани битв та розташування бойових позицій).
9. Методи та методичні прийоми формування поняття "століття", "тисячоліття", "ера" та уявлення про синхронні події в історії.
10. Методи та прийоми роботи з ілюстративними засобами на уроках історії (історичний портрет, місце події, речі матеріальної культури, пам'ятки мистецтва, символіка).
11. Методи та методичні прийоми використання на уроках історії креслярських наочних засобів (графіки, діаграми, стрічки часу, логічні схеми, таблиці).
12. Використання ТЗН на уроках історії.
13. Форми навчання: проблема класифікації.
14. Нетрадиційні форми проведення уроків: актуальність, доцільність, методика проведення.
15. Підходи щодо визначення типів уроків історії в сучасні школі.
16. Пасивні, активні та інтерактивні форми навчання історії.
17. Методика формування основних груп компетентностей учнів на уроках історії.
18. Технологічний підхід в освіті: історія виникнення, актуальність, проблеми.

8. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

№ п/п	Вид діяльності	Кількість балів за	
		тема	модуль
	Тема 1		
	Тема 2		
	Тема 3		
	Тема 4		
	Разом за I модуль		
	Тема 5		
	Тема 6		
	Тема 7		
	Тема 8		
	Тема 9		
	Разом за II модуль		
	Тема 10		
	Тема 11		
	Тема 12		
	Тема 13		
	Тема 14		
	Тема 15		
	Тема 16		
	Тема 17		
	Разом за III модуль		
	Тема 18		
	Тема 19		
	Тема 20		
	Тема 21		
	Тема 22		
	Тема 23		
	Разом за IV модуль		
	Тема 24		
	Тема 25		
	Тема 26		
	Тема 27		
	Разом за V модуль		
	Тема 28		
	Тема 29		
	Тема 30		
	Тема 31		
	Тема 32		
	Разом за V модуль		
	Всього		
1.	Відвідування лекцій	1	1
2.	Відвідування семінарських занять	1	1
3.	Виконання завдання для самостійної роботи	5	5
4.	Робота на семінарському занятті	10	10
7.	Написання модульної контрольної роботи	25	25
8.	Екзамен	40	
9.	Підсумок (максимальний)	5	5
		6	6
		17	17
		42	42
		70	70
		6	6
		6	6
		6	6
		16	16
		41	41
		75	75
		6	6
		6	6
		6	6
		6	6
		16	16
		16	16
		16	16
		41	41
		113	113
		6	6
		6	6
		6	6
		16	16
		16	16
		41	41
		91	91
		6	6
		6	6
		16	16
		41	41
		69	69
		6	6
		6	6
		6	6
		6	6
		16	16
		40	40
		459	459

Коефіцієнт - $459/60=7.6$

9. Шкала оцінювання: рейтингова оцінка та оцінка за стобальною шкалою

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	Відмінно — відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89	Дуже добре - достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81	Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74	Задовільно - посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68	Достатньо - мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання - незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перекладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу - досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

10. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

Усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.
Письмового контролю: звіт, реферат, письмова розробка уроків різних типів та форм.. -
Самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

1. Схема "Процес навчання історії";
2. Таблиця "Структура історичної освіти";
3. Таблиця "Послідовність вивчення курсів вітчизняної та всесвітньої історії по класах";
4. Схема "Основні компоненти змісту історичної освіти";
5. Таблиця "Історичні факти та їх класифікація";
6. Схема "Основні компоненти структури навчального історичного матеріалу";
7. Схема "Зв'язок між поняттями "прийом", "уміння", "навичка", "предметна компетентність";
8. Схема "Поетапне формування пізнавальних умінь на основі прийомів навчальної роботи";
9. Анкета для вивчення інтерес у учнів до історії;
10. Схема "Структура методу навчання історії";
11. Таблиця "Структура шкільного підручника";
12. Схема "Типи навчальних текстів";
13. Схема "Організація роботи з текстом підручника на уроці історії";
14. Приклади схем: структура поняття за його ознаками або явища за його складовими, стадії розвитку суспільства, ієрархічна схема, логічна схема.
15. Таблиця "Типи і структура уроків історії";
16. Таблиця "Типи і форми уроків історії*";

17. Таблиця "Календарно-тематичне планування";
18. Таблиця "Форми навчальних занять з історії";
19. Таблиця "Відповідність прийомів викладання і навчальної роботи під час лекції";
20. Таблиця "Порівняльна характеристика моделей навчання";
21. Таблиця "Рівні навчальних досягнень учнів з історії України та всесвітньої історії".

12. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ ТА ДИПЛОМНИХ РОБІТ

1. Трансформація історичної освіти в Україні в роки незалежності: нові цілі, підходи та принципи навчання історії.
2. Розробка і використання нових технологій навчання історії.
3. Методика організації самостійної роботи учнів з різними джерелами інформації при вивченні всесвітньої історії.
4. Методика формування в учнів критичного ставлення до історичної інформації, особистої оцінки історичних явищ.
5. Методика викладання вразливих та суперечливих питань в курсі всесвітньої історії.
6. Методика формування в учнів поваги до загальнолюдських цінностей.
7. Методика використання умовно-графічної наочності на уроках всесвітньої історії.
8. Методика формування історичних знань в курсі всесвітньої історії.
9. Формування історичних понять та уявлень в курсі всесвітньої історії.
10. Переваги і труднощі проблемного викладання історії.
11. Форми і методи контролю знань з історії.
12. Методика використання умовно-графічної наочності на уроках історії.
13. Методичні основи реалізації міжкурсових та міжпредметних зв'язків на уроках історії.
14. Методика використання навчальних атласів з історії на уроках.
15. Позакласна робота з історії та її особливості в сучасних умовах.
16. Проблеми професійної підготовки вчителя історії в педагогічних вищих навчальних закладах України в 20-х рр.
17. Психолого-педагогічні основи підготовки вчителів до практичної роботи в школі.
18. Методика використання дидактичного матеріалу на уроках історії України.
19. Методика формування історичних понять на уроках всесвітньої історії.
20. Диференційоване навчання в умовах запровадження інноваційних технологій на уроках історії.
21. Методичне використання традиційної наочності на уроках історії.
22. Активізація пізнавальної діяльності учнів на уроках історії.
23. Типологія уроків історії та методика їх вибору.
24. План-конспект уроку та основні вимоги до нього.
25. Робота з підручником на уроках історії.
26. Професійна підготовка вчителів історії в педагогічних вищих навчальних закладах України в 50-60 роках.
27. Професійно-практична підготовка вчителів історії в період національно-визвольних змагань українського народу (1917-1920 рр.).
28. Професійна підготовка вчителя історії як педагогічна проблем.
29. Формування гуманістичних цінностей в учнів при вивченні тем з історії української та світової культури.
30. Формування національної свідомості в учнів при вивченні історії України та її культури.
31. Моральне виховання учнів на уроках історії.

13. ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Що таке методика навчання історії? Визначте об'єкт та предмет методики навчання історії як науки.
2. З яких компонентів складається процес навчання історії яка система? Як пов'язані між собою компоненти процесу навчання історії?
3. В чому полягає зв'язок методики навчання історії з іншими науками.
4. Від яких факторів залежить відбір та структурування змісту шкільних історичних курсів?
5. Якими є завдання методики як науки?
6. Якими є мета і завдання шкільної історичної освіти в Україні в основній школі?
7. Схарактеризуйте основні етапи і методи педагогічного дослідження.
8. Які проблеми методики історії є найбільш актуальними сьогодні?
9. Схарактеризуйте поняття "гармонійно, всебічно розвинена особистість".
10. Дайте визначення міжпредметних та міжкурсів зв'язків історії. Яка їх роль у навчанні історії.
11. Як ви розумієте поняття "інтегроване навчання"?
12. Які ключові компоненти професійної компетентності вчителя історії ви знаєте?
13. Якою є роль вчителя історії в навчальному процесі? Які вимоги ставить сучасне суспільство - до вчителів історії?
14. В чому полягає педагогічна творчість вчителя?
15. Схарактеризуйте суть реформування шкільної історичної освіти в Україні. Якими є основні принципи суспільствознавчої та історичної освіти?
16. Схарактеризуйте освітньо-виховні завдання шкільної історичної освіти.
17. Яку роль відіграє кабінет історії в навчальному процесі?
18. Що таке структура шкільної історичної освіти? Схарактеризуйте лінійну структуру шкільної історичної освіти.
19. Схарактеризуйте концентричну структуру шкільної історичної освіти. Якими є переваги і недоліки лінійного та концентричного підходів щодо структури шкільної історичної освіти.
20. Що таке синхронізоване викладання курсів вітчизняної та всесвітньої історії?
21. Що таке зміст освіти? З яких елементів складається зміст шкільної історичної освіти?
22. Що таке емпіричний та теоретичний рівні вивчення історичних знань?
23. Назвіть основні підходи до класифікації історичних фактів у методичній науці.
24. Історичні поняття, їх класифікація та етапи формування.
25. Історичні уявлення, види історичних уявлень, основні етапи "їх формування".
26. Вміння, прийоми, навичка пізнавальної" діяльності учнів. Якою є послідовність роботи вчителя над формуванням в учнів того чи іншого вміння?
27. Структурні компоненти сучасного підручника з історії. Які можливості створює кожен з них для організації пізнавальної діяльності учнів?
28. Схарактеризуйте структуру та завдання процесу навчання, принципи процесу навчання.
29. Поняття "форми" в сучасній дидактиці. Назвіть і схарактеризуйте відомі вам форми навчання.
30. Класифікація текстових засобів навчання та особливості роботи з ними.
31. Класифікація наочних засобів навчання. Особливості роботи з наочними засобами навчання.
32. ТЗН: види та особливості роботи з ними.
33. Назвіть та схарактеризуйте основні форми позакласної роботи з історії.
34. В чому полягають особливості організації та планування роботи історичного гуртка, товариства, факультативу.
35. Методика організації та проведення історичних днів, вечорів, тижнів.
36. Методика організації та проведення історичних олімпіад та дослідницької роботи учнів з історії.
37. Основні завдання та напрямки краєзнавчо-пошукової позакласної роботи. Як

- можна використати краєзнавчий матеріал на уроках історії.
38. Що таке "методи навчання" історії? Які методи навчання історії ви знаєте.
  39. Які підходи до класифікації методів навчання історії ви знаєте?
  40. Схарактеризуйте суть та зміст усних методів навчання.
  41. Схарактеризуйте суть та зміст практичних методів навчання.
  42. Схарактеризуйте суть та зміст таких методів, як ілюстрація та демонстрація, робота з документами.
  43. Схарактеризуйте суть та зміст евристичного методу навчання.
  44. Схарактеризуйте суть та зміст когнітивних методів навчання.
  45. Схарактеризуйте суть та зміст креативних методів навчання.
  46. Схарактеризуйте суть та зміст оргдіяльнісних методів навчання.
  47. Схарактеризуйте суть реформування оцінювання знань та вмінь учнів. В чому полягають вимоги щодо контролю та оцінювання знань та вмінь учнів?
  48. Схарактеризуйте основні етапи проектування уроку історії.
  49. Назвіть відомі вам основні типи уроків історії.
  50. Схарактеризуйте структуру уроку вступного.
  51. Схарактеризуйте структуру уроку вивчення нового матеріалу.
  52. Схарактеризуйте структуру уроку комбінованого.
  53. Схарактеризуйте структуру уроку підсумково-узагальнюючого.
  54. Схарактеризуйте структуру уроку контролю знань та вмінь учнів.
  55. Які уроки прийнято називати нестандартними? В чому полягає їх актуальність?
  56. Які групи нестандартних уроків вам відомі?
  57. Які форми проведення нестандартних уроків вам відомі? Опишіть основні правила проведення та регламент одного з них.
  58. В чому полягає актуальність мотивації навчальної діяльності? Як створити мотиваційні моменти на уроці історії?
  59. Які прийоми розвитку пізнавальних мотивів ви знаєте?
  60. Для чого складається календарне планування? Яка його структура?
  61. Для чого складається поурочне планування? Яка структура поурочного плану?
  62. Компетенція, компетентність: і як вони пов'язані з освітньо-виховними завданнями навчання історії?
  63. Підходи європейських експертів до визначення внутрішньої структури компетентності.
  64. Функції компетентності в системі освіти.
    65. Ключові, загальнопредметні та предметні компетенції.
  65. Змістовий комплекс педагогічних правил щодо формування компетентностей учнів.
  66. Групи компетентностей та можливості продуктивного навчання.
  67. Діяльність учителя, що свідчить про формування компетентності учнів.
  68. Підходи до оцінювання сформованості основних груп компетентностей учнів.
  69. Головні функції та види системи перевірки знань та вмінь учнів.
  70. Організація, методи та прийоми перевірки знань та вмінь учнів.
  71. Самостійна пізнавальна діяльність учнів при вивченні історії.
  72. Умови підвищення ефективності самостійної роботи учнів на уроках історії.
  73. Організації самостійної роботи учнів при вивченні історії
  74. Поняття технологія та технологія навчання.
  75. Загальні правила й принципи технологій навчання.
  76. Інноваційні освітні технології.
  77. Історія виникнення педагогічної технології.
  78. Класифікація педагогічних технологій.
  79. Характеристика репродуктивної технології навчання, її переваги й недоліки.
  80. Характеристика технології цілепокладання.
  81. Поняття "проект" та "проектна технологія". Типологія проектів.

82. Головні принципи та ідеї особистісно орієнтованого навчання.
83. Зміст та особливості технології розвивального навчання.
84. Ігрові технології навчання.
85. Поняття "модульне навчання". Основні підходи до організації модульного навчання.
86. Поняття інтерактивного навчання, його мета, підходи до класифікації.
87. Основні характеристики та принципи критичного мислення.
88. Поняття "евристичне навчання". Принципи дидактичної евристики.
89. Поняття "проблемне навчання". Основні етапи діяльності за технології проблемного навчання.
90. Поняття "сугестивне навчання", його принципи.
91. Поняття "колективного" та "різнорівневого навчання", їх компоненти та варіанти.

14. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Державна програма "Україна. Освіта XXI століття". - К., 1994.
2. Державний стандарт загальної середньої освіти в Україні. Освітня галузь "Суспільствознавство". К., 2004.
3. Нова редакція програми з всесвітньої історії для загальноосвітніх закладів. 6-11 клас. К., 1998.
4. Александра М., Крижанівська В. Деякі роздуми щодо сутності формаційного та цивілізаційного підходів до розвитку історичного процесу та проблеми періодизації загальної історії. // ІВШ. - 1999. - №3. - С.6-12.
5. Алексеева Н.М. Игры на уроках истории. // ПИВШ. - 1991. - №5. - С 114-115.
6. Антонова Т.С., Батаева Т.В. Первый компьютерный учебник "История России. XX век". // ПИВШ. - 1998. - №5. - С. 57-67.
7. Антонова Т.С., Харитонов А.Л. Мультимедийный учебник истории России XX века: мифы и реалии информатизации процесса обучения. // ПИВШ. - 2000. - №3. - С. 54-61.
8. Антонова Т.С., Харитонов А.Л. Первый компьютерный учебник по истории 20 месяцев спустя. Отработка методики и опыт применения в школах. // ПИВШ. - 1999. - №6. - С. 57-64.
9. Балькина Е.Н. Обучающая компьютерная программа "Шедевры иконописи Беларуси XII-XVIII вв.". // ПИВШ. - 2000. - №9. - С. 33-38.
10. Баханов К. Втілення ідеї "занурювання" в практику навчання історії в школі. // ІВШ. - 2001. - №11-12. - С. 34-37.
11. Баханов К. Групова робота на уроках історії. // ІВШУ. - 1998. - №3. - С 38-43.
12. Баханов К.О. Історія України з найдавнішого часу до XVI ст. 7 клас. Робочий зошит учня. / За ред. Н.Г. Теплоухової. - К.: Абрис, 1997. - 112 с
13. Баханов К. Класифікаційні ознаки технології навчання історії в школі. // ІВШ. - 2001. - №3-4. - С. 18-19.
14. Баханов К. Лабораторно-практичні роботи з історії України (методичний посібник для вчителів). - К.: Генеза, 1996. - 208 с
15. Баханов К. Модель навчання у грі. // ІВШ. - 2000. - №10. - С 12-17.
16. Баханов К. Модель навчання у дискусії. // ІВШ. - 2000. - №9. - С 16-22.
17. Баханов К. Навчання історії без підручника за технологією Ю. Троїцького. // ІВШ. - 2000. - №7. - С 28-29.
18. Баханов К. Навчання історії за інтегрованою системою. // ІВШ. - 2000. - №5-6. - С. 37-43.
19. Баханов К. Навчання історії за проектною системою. // ІВШУ. - 2000. - № 3. - С 33-37.
20. Баханов К. Навчання історії у вальфдорській школі. // ІВШ. - 2000. - №8. - С. 13-20.
21. Баханов К. Облік індивідуальних досягнень учнів у навчанні історії. // ІВШУ. - 1999. - № 2. - С 25-27.
22. Баханов К. Педагогічні інновації: навчання історії за комбінованою системою М. Гузика. // ІВШУ. - 2000. - № 2. - С 25-31.
23. Баханов К. Підсумки всеукраїнських олімпіад юних істориків і проблеми викладання історії. // ІВШУ. - 1996. - № 2. - С 18-28
24. Годер Г.И. История древнего мира в задачах и заданиях. // ПИВШ. - 1996. - №1. - С. 58-63.
25. Голованов С. Методика проведення уроку історії з використанням вистави "Вибір". // ІВШУ. - 1997. - № 1. - С 30-36; № 2. - С. 35-38.
26. Голованов С. Нетрадиційні уроки історії з використанням історичних міні-вистав. // ІВШУ. - 1996. - № 2. - С 29-34.
27. Гончар Б. М., Дрібниця В. О. Всесвітня історія. Частина друга. Кінець XVIII - поч. XX ст.: Навч. посібник для 9 кл. - К.: Фаренгейт, 2000. - 240с, іл. 9(М)3 / Г 65 (4 прим.)
28. Градскова Е. П., Самсонов А. И. Школьный атлас по истории России с древн. времен до наших дней: Пособ. для уч. 10 - 11 кл. общеобраз. учрежд. - М.: Просвещение, 1997. - 104с. 9(4Рос.)(084) / Г 75 (1 прим.)
29. Давлетов О. Націонал-соціалізм в сучасних українських та німецьких підручниках з історії: яке

- місце в них відведено показу повсякденного життя. // ІВШ. - 2000. - №11-12. - С. 29-33.
30. Де Кегель І. Кілька думок щодо розробки підручників з історії. // ІВШУ. - 1999. - № 2. - С 6-7.
31. Дрібниця В. Класифікація політичних партій в курсах шкільних історичних дисциплін. // ІВШ. - 1999. - №6. - С 19-21.
32. Дрібниця В. О., Рубльов А. С Всесвітня історія: Нова історія. Ч. I 1913 - 1939: Навчальний посібник для 10 кл. - К.: Фаренгейт, 2000. - 192с. 9(М)7 / Д 74 (4 прим.)
33. Дрібниця В. Українська національна революція XVII століття (1648-76 рр.) в європейському контексті. // ІВШ. - 2001. - №1. - С 25-28.
34. Дубає О. Підготовка і видання нових підручників. Досягнення і головні труднощі. // ІВШУ. - 1999. - № 2. - С 4-5.
35. Дятлова О. Суспільствознавство як інтегрована дисципліна у програмах української школи 20-30-х років. // ІВШУ. - 2000. - № 1. - С 47-49.
36. Ерохіна М.С. Историческая личность: современная методика изучения. // ПИВШ. - 1996. - №7. - С. 50-52.
37. Єгоров Г. "Європейський вимір" у викладанні історії. // ІВШ. - 1998. - №9. - С. 14-16.
38. Єгоров Г. Експерти Ради Європи про форми і методи викладання історії. // ІВШ. - 2000. - №10. - С. 8-11.
39. Єгоров Г. Європейська стратегія громадянської освіти і виховання учнів. // ІВШУ. - 1997. - №3. - С. 50-55.
40. Єгоров Г. Підручники громадянства: досвід Франції. // ІВШУ. - 1998. - № 2. - С 53-55.
41. Єгоров Г. Шкільна історична освіта: пошук нових підходів до формування змісту. Досвід країн Західної Європи. // ІВШ. - 1998. - №10. - С. 5-7.
42. Єгоров Г., Мельниченко Б., Василенко Н. Оцінювання і контроль знань учнів в зарубіжній школі. // ІВШ. - 2000. - №9. - С 8-12.
43. Захарова Е.Н. Российская цивилизация. // ПИВШ. - 1993. - №6. - С. 21-35.
44. Защинська. Міжпредметні зв'язки на уроках історії. // ІВШ. - 2001. - №5. - С 25-27.
45. Игры для старшеклассников. // ПИВШ. - 1992. - №5-6. - С 54-55.
46. История - особая наука: мысли об истории и историках. // ПИВШ. - 2001. - №5. - С. 39-42.
47. История в эпиграммах. // ПИВШ. - 2000. - №7. - С. 57-60, №8. - С.36-40.
48. История России с древнейших времен до наших дней. // ПИВШ. - 1996. - №1. - С. 34-57, №2. С. 35-55.
49. История: 300 тестов и проверочных работ для школьников и поступающих в вузы / А. Э. Безсонов, А. А. Данилов, Л. В. Жукова и др. - М.: Дрофа, 1999. - 592с. 9 (М) / И 90 (1 прим.)
50. Іванова О. Підручник з історії: проблеми та перспективи. // ІВШУ. - 1999. - № 1. - С 6-8.
51. Ігнатенко М. Місце історичного краєзнавства в викладанні історії України в школах. // ІВШ. - 2001. - №3-4. - С 40-42.
52. Ільюшина О. Алгоритми історичного процесу. // ІВШ. - 1999. - №3. - С 25-26.
53. Ільюшина О., Сотніченко В. Використання художньо-образних уявлень як прийом формування історичних знань на прикладі теми "Громадянська війна у США 1861-1865 рр.". // ІВШ. - 1998. - №3. - С. 20-26.
54. Ісаєв Д. Робота над атласами триває. // ІВШУ. - 2000. - № 3. - С 55.
55. Історія стародавнього світу в літературних творах: Хрестоматія для 6 кл. серед, школи. - К.: Ірпінь, 1998. - 400с. 9(М)03 / 1 90 (2 прим.)
56. Історія стародавнього світу: 36. завдань. Навч. посібник для учнів 6-х кл. -Х.: Світ дитинства, 1999. - 92с. 9(М)01 / 1 90 (2 прим.)
57. Калініна Л. Деякі підходи до визначення концептуальних засад шкільної історичної освіти. // ІВШУ. - 1999. - № 1. - С 8-Ю.
58. Калініна Л. Структурування змісту шкільної історії: пошуки підходів, досвід. // ІВШУ. - 1998. - №1. - С 25-30.
59. Калініна Л., Пометун О. На шляху до взаєморозуміння: загальноєвропейський контекст шкільної історії. // ІВШУ. - 1998. - № 1. - С 21 -24.

60. Кереновский А. А. История русской армии. В 4-х т. - М.: Голос, 1994, 1999. 9 (4 Рос) / К 36 (по 1 прим.)
61. Киген Дж., Уиткрофт Э. Кто есть кто в военной истории (с 1453 по настоящее время). - Лондон-Нью-Йорк, М.: "Дограф", 2000. - 432 с. 9 (03) / К38 (1 прим.)
62. Кинкулькин А.Т. Академик двух академий: Милица Васильевна Нечкина. // ПИИОВШ. - 2001. - №7. - С. 58-65.
63. Клетогонов А. Россия и мир во второй половине XX века. // ПИВШ. - 1993. - №6. - С. 9-18.
64. Клименко А.В. Лекции и семинары в преподавании истории и права. // ПИВШ. - 1998. - №3. - С. 23-26.
65. Клименко А.В., Машков В.С. Брэйи-ринг "Первая половина XX в.: год за годом". // ПИИОВШ. - 2001. - №7. - С. 26-32.
66. Колотилова Н.Ф. Научно-практическая конференция учащихся как средство повышения интереса у к предмету. // ПИВШ. - 2001. - №7. - С. 65-67.
67. Коляда І. А. та інші. Історія України: Підручник для 6-7 кл. серед, шкіл з поглибл. вивч. Історії / І. А. Коляда, К. І. Крилич, С. П. Юрченко. - К.: Генеза, 1999. - 256с. 9(4 Укр) / К 62 (4 прим.)
68. Коляда І. Урок: Київська держава за правління Ярослава Мудрого (7 кл.). // ІВШ. - 2000. - №2. - С. 20-26.
69. Коляда І., Грабовська В. Інтегрований урок з історії України та української літератури на тему: "Коліївщина 1768 року в поемі Т. Г. Шевченка "Гайдамаки" // ЇВШУ. - 1997. - № 4. - С. 25-29.
70. Комаров В. Визвольні змагання українського народу (1917-1920 рр.) як складова змісту економічної освіти (10 кл.). // ІВШ. - 2001. - №1. - С. 20-24; №2. - С. 28-32.
71. 105. Комаров В. Деякі актуальні питання розвитку методики навчання історії як науки. // ЇВШУ.
а. 2000. - №4. - С. 23-28.
72. Комаров В. Економічна освіта дев'ятикласників на уроках вітчизняної історії кінця XIX - початку XX ст. // ІВШ. - 1999. - №12. - С. 18-21; С. 15-19; 2000. - №1. - С. 13-16; №2. - С. 15-19.
73. Комаров В. Економічна освіта школярів на уроках історії України (7-8 кл.). // ІВШ. - 1998. - №1. - С. 14-18.
74. Комаров В. Економічна освіта школярів на уроках історії України (8-9 кл.). // ІВШ. - 1998. - №10. - С. 14-19.
75. Комаров В. Історичні образи: як їх формувати. // ЇВШУ. - 2001. - №2. - С. 26-28.
76. ПО. Комаров В. Питання економічної освіти дев'ятикласників на уроках історії України (друга половина XIX ст.). // ІВШ. - 1999. - №6. - С. 14-18; №7. - С. 14-20.
77. Комаров В. Формування поняття "Українська державність" на уроках історії та правознавства. // ЇВШУ. - 1998. - № 2. - С. 36-38.
78. Концептуальні засади шкільної історичної освіти ("Круглий стіл" на сторінках журналу). // ЇВШУ. - 1999. - № 3. - С. 20-26; № 4. - С. 3-6.
79. Концепция исторического образования в общеобразовательных учреждениях Российской федерации. // ПИВШ. - 2000. - №4. - С. 2-8.
80. Копцюх Б. Використання матеріалів кабінету історії і правознавства у навчально-виховній роботі. // ІВШ. - 2001. - №2. - С. 38-39.
81. Копцюх Б. Вірші-загадки у вивченні історії України (7 кл.). // ІВШ. - 1999. - №8-9. - С. 25-26.
82. Корнєєв В. Інтеграція предметів: історія і географія. // ІВШ. - 1998. - №2. - С. 14-19.
83. Король О. В. Методика викладання українського народознавства в школі: Навч.-метод. Посібник. - К., 1998.-365С. 902.7(4 Укр.) / К 68 (1 прим.)
84. Короткова М. В. Наглядность на уроках истории. - М., 1999.
85. Короткова М. В. Практикум по методике преподавания истории в школе. Учебное пособие. - М.-272С.
86. Короткова М. В., Студеникин М. Т. Методика обучения истории в схемах, таблицах, описаниях. - М.: Владос, 1999.